

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Η χρήση των Γενεογραμμάτων αναπτύχθηκε αρχικά από τους οικογενειακούς γιατρούς, οι οποίοι προσπάθησαν να παρακολουθήσουν και να καταγράψουν αποτελεσματικά και αξιόπιστα την ιατρική ιστορία της οικογένειας. Ήταν εκείνοι δε οι οποίοι πρότειναν και σταθεροποίησαν τα γενεογραμματικά σύμβολα.

Μεταμορφώσεις του οικογενειακού συμπτώματος, σε συνδυασμό με βιολογική έρευνα μπορούν να εξηγήσουν τις μεταλλάξεις μιας ασθένειας και κυρίως να συνδυαστούν δεδομένα με σκοπό την αλλαγή (στην αγωγή, σε νέα φάρμακα, καλύτερη διατροφή, κλπ.) όχι μόνο στην θεραπεία αλλά και την πρόληψη.

Το Γενεόγραμμα στην ψυχοθεραπεία και Συμβουλευτική

Το γενεόγραμμα μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διαφορετικές περιόδους μιας ψυχοθεραπείας. Πριν από τη θεραπεία σαν εργαλείο αξιολόγησης της οικογένειας ή του ατόμου, κατά τη διάρκεια της ψυχοθεραπείας σαν εργαλείο υποβοήθησης της θεραπείας, και στο τέλος της ψυχοθεραπείας ως συνθετικό εργαλείο για την ολοκλήρωση της εικόνας του 'ατομικού μύθου' του ανθρώπου.

- Όλα τα άτομα και τα προβλήματά τους δεν βασίζονται στο κενό. Προέρχονται από ένα σύστημα που το πιο θεμελιακό είναι η οικογένεια.
- Πρόκειται λοιπόν για ένα εργαλείο που δίνει τη δυνατότητα στο θεραπευτή ακόμα και αν δεν έχει δουλέψει αρκετά με το θεραπευόμενό του να πάρει αρκετά γρήγορα πάρα πολλές πληροφορίες για τον ίδιο αλλά και για την οικογένειά του και να σχηματίσει μια πρώτη εικόνα για τα πιθανά προβλήματά του.
- Ακόμα είναι χρήσιμο για το θεραπευτή να συγκρατεί οργανωμένες πληροφορίες σχετικά με τα μέλη της οικογένειας, τα πλέγματα σχέσεων που επικρατούν, σημαντικά γεγονότα ζωής που εμφανίζονται με μια περιοδικότητα και τραυματικές εμπειρίες ζωής του θεραπευόμενου ή της οικογένειας που βρίσκεται σε θεραπεία.
- Κάθε νέα πληροφορία που έρχεται στο φως είτε μέσω της ψυχοθεραπείας, είτε μέσω του γενεογράμματος, είτε μέσω των ψυχοεκπαιδευτικών ομάδων, ή τέλος μέσα από παρεμβάσεις θεραπειών που σχετίζονται με το θεραπευόμενο μπορεί να αλλάξει το θεραπευτικό πλάνο.

Η ψυχοθεραπεία, η συμβουλευτική έχει σαν στόχο να «εκπαιδεύσει» το άτομο σε ένα νέο τρόπο ζωής.

- Να γίνει ο ίδιος ικανός να οργανώσει τη ζωή του σε νέες βάσεις, δίνοντας της νέο περιεχόμενο, νέες αξίες, νέους στόχους.
- Να βρει μία ισότιμη και αξιοπρεπή θέση στο κοινωνικό σύνολο.
- Αυτό θα επιτευχθεί αν ο θεραπευόμενος καταφέρει μέσω της ψυχοθεραπείας, να ανιχνεύσει το παρελθόν του, να το ενσωματώσει στο παρόν του, να το «ξαναδιαβάσει» και να το αποκρυπτογραφήσει.
- Να αποκρυπτογραφήσει το ρόλο και την λειτουργία της ουσίας στον ψυχισμό
- του, τη θέση που πήρε η ουσία στη ζωή του, τον πόνο που σκέπαζε ή τις σχέσεις που αντικατέστησε.

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Το **Γενεόγραμμα** που εντάσσεται στα πλαίσια της ατομικής ψυχοθεραπείας και συμβουλευτικής μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε διαφορετικές περιόδους της. Πριν από τη θεραπεία σαν εργαλείο αξιολόγησης της οικογένειας ή του ατόμου, κατά τη διάρκεια της ψυχοθεραπείας σαν εργαλείο υποβοήθησης της θεραπείας, και στο τέλος της ψυχοθεραπείας ως συνθετικό εργαλείο για την ολοκλήρωση της εικόνας του 'ατομικού μύθου' του ανθρώπου.

Σύμβολα γενεογράμματος

Το Γενεόγραμμα στην Θεραπεία Οικογένειας.

Εισήχθη και αναπτύχθηκε από τον Bowen (1978) και τη συστημική θεώρησή του για την οικογένεια.

Η βασική υπόθεση, στην οποία στηρίζεται η λειτουργία του Γενεογράμματος, είναι ότι *τα συμπτώματα αντανakλούν την προσπάθεια προσαρμογής ενός συστήματος στο συνολικό πλαίσιο, κατά την διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου* (Bowen, 1978).

Οι οικογένειες οργανώνονται πάνω σε βιολογικές, νομικές και συναισθηματικές δομές, καθώς και με βάση την γενεά, ηλικία, το φύλο και άλλους παράγοντες. Το σημείο στο οποίο κάποιος βρίσκει τη θέση του στην οικογενειακή δομή μπορεί να επηρεάσει τη λειτουργικότητα, τα πρότυπα του σχετίζεσθε και τον τύπο της οικογένειας. Η συστημική αυτή θεώρηση αφορά τόσο την κατανόηση του «εδώ και τώρα» της οικογένειας όσο και το ιστορικό της πλαίσιο, δηλαδή και τις οριζόντιες και κάθετες διαστάσεις της.

Συγκεκριμένα, γεγονότα που εμφανίζονται στο εδώ-και-τώρα συνδέονται με σημεία στον κύκλο ζωής της οικογένειας. Η σύνδεση αυτή δεν είναι ορατή.

Ωστόσο, **τα γεγονότα - συμπτώματα** εμφανίστηκαν είτε για να διατηρήσουν ή να αλλάξουν ένα πρότυπο σχετίζεσθαι του παρελθόντος, είτε για να προστατέψουν την κληρονομιά που προέρχεται από προηγούμενες γενεές.

Το Γενεόγραμμα αποτελεί λοιπόν μία διαδεδομένη και αποτελεσματική τεχνική για την κατανόηση της οικογενειακής δομής, της ιστορίας της οικογένειας και της θέσης του κάθε μέλους στην ιστορία αυτή.

Η σωστή εφαρμογή του Γενεογράμματος απαιτεί επαρκή θεωρητική κατάρτιση, εξειδικευμένη γνώση και κλινική εμπειρία, διότι ο θεραπευτής πρέπει να είναι σοβαρά εκπαιδευμένος για να μπορεί να αξιολογεί πότε είναι κατάλληλη στιγμή στη θεραπεία ή για να χρησιμοποιηθεί το Γενεόγραμμα, και κατόπιν να συνθέσει τις πληροφορίες και να ερμηνεύσει τον Γενεογραμματικό χάρτη, προς όφελος του θεραπευόμενου.

Η τεχνική του Γενεογράμματος

Αυτή η προσέγγιση αναγνωρίζει ότι οι λειτουργίες της οικογένειας μπορεί να είναι ταυτοχρόνως το πρόβλημα και η λύση για τα μέλη της.

Στόχος λοιπόν της θεραπείας είναι να αυξηθούν οι θετικές επιρροές της οικογένειας για την επίλυση των προβληματικών περιοχών.

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Η δημιουργία ενός Γενεογράμματος περιλαμβάνει τρία στάδια:

- την χαρτογράφηση της οικογενειακής δομής,
- την καταγραφή των πληροφοριών γύρω από την οικογένεια και
- την γραμμική απεικόνιση των οικογενειακών σχέσεων (McGoldrick & Gerson, 2008).

Άλλες εφαρμογές του Γενεογράμματος:

- Στη Θεραπεία των Ζευγαριών το Γενεόγραμμα αποτελεί ένα μέσον για τον εντοπισμό προβληματικών περιοχών.
- Στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, το Γενεόγραμμα καριέρας ανακαλύπτει το επαγγελματικό δένδρο της οικογένειας, το οποίο συνιστά το πιο γνωστό και ποιοτικά αξιόπιστο εργαλείο για την διερεύνηση του πώς οικογένεια ή επηρεάζει το άτομο στην επιλογή του επαγγέλματος του.
- Επίσης, τα Γενεογράμματα χρησιμοποιούνται στην Εποπτεία των εκπαιδευόμενων στη Θεραπεία Οικογένειας.

ΟΙΚΟΓΕΝΙΑΚΗ ΔΟΜΗ

- Σύνθεση νοικοκυριού
- Σειρά γέννησης παιδιών
- Διαφορά ηλικίας αδερφών
- Γέννηση παιδιού σε σχέση με σημαντικά γεγονότα οικογένειας
- Χαρακτηριστικά παιδιού
- Στάσεις και προκαταλήψεις γονέων

Η σειρά γέννησης

Η σειρά γέννησης των παιδιών μπορεί να έχει σημασία για το ρόλο του ατόμου στην οικογένεια όπως και για τις μελλοντικές προσωπικές και επαγγελματικές του σχέσεις. ο Bowen πίστευε ότι το να γνωρίζουμε την σειρά των αδελφών σε μια οικογένεια στην παρελθούσα γενιά και στην παρούσα είναι ένα βασικό εργαλείο για να καταλάβουμε τις παρελθοντικές γενεές και ένα προγνωστικό εργαλείο για να κατανοήσουμε πως οι σύζυγοι αλληλοεπιδρούν στο γάμο τους αλλά και στη θεραπεία.

Στο ζήτημα της επίδρασης της σειράς γέννησης στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη: το φύλο του παιδιού, το οποίο παίζει σημαντικό ρόλο όπως και τα χρόνια που μεσολαβούν μεταξύ των διαδοχικών γεννήσεων. Παράδειγμα: το πρώτο παιδί είναι κορίτσι και το δεύτερο αγόρι. Αναφερόμαστε περισσότερο στην περίπτωση δύο πρωτότοκων παιδιών παρά σε ένα πρωτότοκο και ένα δευτερότοκο παιδί. Επίσης, διαφορετική είναι η περίπτωση ενός αγοριού με δύο μεγαλύτερες αδερφές σε σχέση με την περίπτωση ενός κοριτσιού με δύο μεγαλύτερους αδερφούς. Για τα χρόνια που μεσολαβούν μεταξύ των διαδοχικών γεννήσεων. Παράδειγμα: το μικρότερο παιδί διαφέρει από το μεσαίο περισσότερο από πέντε χρόνια. Πιθανόν να αναφερόμαστε περισσότερο στα χαρακτηριστικά ενός πρωτότοκου παιδιού.

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Επιπλέον πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της οικογένειας που δημιουργούν μια πιο περίπλοκη κατάσταση, όπως για παράδειγμα η ύπαρξη υιοθετημένων παιδιών, παιδιών από δεύτερο γάμο, διδύμων ή ακόμη και η σειρά γέννησης των ίδιων των γονιών και ο τρόπος με τον οποίο αυτή επηρεάζει τη συμπεριφορά τους απέναντι σε κάθε παιδί.

Τέλος, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η σειρά γέννησης ενός παιδιού μέσα στην οικογένεια δεν του συνάπτει κάποια χαρακτηριστικά από τα οποία δεν μπορεί να διαφοροποιηθεί ή δεν μπορεί να αλλάξει. Η συγκεκριμένη θεώρηση βοηθά στην καλύτερη κατανόηση της συγκεκριμένης «εικόνας» του κόσμου την οποία αντικρίζει ένα παιδί από τη στιγμή της γέννησής του, το πλαίσιο μέσα στο οποίο ξεκινά τη ζωή του, και τον τρόπο με τον οποίο οι συγκεκριμένοι αυτοί παράγοντες αντανακλούν στη δική του αίσθηση ταυτότητας, στη σχέση με τους γονείς του, τα αδέρφια του και στις σχέσεις που θα δημιουργήσει στο μέλλον ως ενήλικας. Ας θυμόμαστε ότι αυτός είναι και ο πιο σημαντικός λόγος για τον οποίο συχνά τα αδέρφια διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους, παρόλο που έχουν μεγαλώσει στο ίδιο περιβάλλον.

Με βάση το μοντέλο του Bowen, η θέση που έχουν τα παιδιά στην οικογένεια καθορίζει και τους ρόλους που θα αναλάβουν στην πορεία της ζωής τους. Η σειρά γέννησης επομένως συνδέεται με την απόκτηση συγκεκριμένων ρόλων.

Το πρωτότοκο παιδί:

Συχνά αισθάνεται πως είναι ξεχωριστό και πως φέρνει σημαντική ευθύνη για τη διατήρηση της οικογενειακής ευτυχίας.

Για την γυναίκα, η πρώτη γέννα, το πρώτο παιδί συμβολίζει την επιβεβαίωση της μητρότητας της. Είναι αυτό που την κάνει μητέρα, της δίνει μια υπόσταση που κανείς και τίποτα δεν μπορεί πια ν' αλλάξει. Για τον άντρα, συμβολίζει κυρίως την επιβεβαίωση της αγάπης της γυναίκας του. Η γέννηση του πρώτου παιδιού επισφραγίζει το ότι η γυναίκα αυτή τον επέλεξε για να είναι ο πατέρας των παιδιών της. Ο ερχομός των επόμενων παιδιών, όσο επιθυμητά ή ποθητά κι αν είναι αυτά δεν θα έχει ποτέ την ίδια συγκινησιακή φόρτιση της πρώτης αυτής γέννας. Με τον ερχομό του επόμενου παιδιού, η σιγουριά, η ασφάλεια του μικρού πυρήνα των τριών ανθρώπων, διαταράσσεται τόσο βίαια από τον ερχομό ενός νέου μέλους, ενός δεύτερου παιδιού. Αυτό και μόνο μπορεί να είναι μία αιτία που κάνει πολλά πρωτότοκα να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα και ίσως λίγο πιο ευάλωτα. Ω εκ τούτου, το μικρό χαϊδεμένο πρέπει να γίνει μεγάλο, λογικό, ώριμο. Αυτή η μετάβαση από τη μία κατάσταση στην άλλη είναι το κύριο χαρακτηριστικό της θέσης του πρώτου παιδιού και μπορεί να είναι (αν είναι σκληρή) μία πηγή δυσκολιών για τα πρωτότοκα παιδιά κατά την παιδική αλλά και την ενήλικη ζωή.

Ο Bowen θεώρησε ότι το πρώτο παιδί στην οικογένεια, για παράδειγμα έχει την τάση να περιποιείται και να προσφέρει. Επίσης είναι αυτό που βρίσκεται πιο κοντά στο συναισθηματικό σύστημα της οικογένειας. Το μεγαλύτερο παιδί επηρεάζεται περισσότερο από την αδιαφοροποίητη μάζα του οικογενειακού εγώ, χρειάζεται να καταβάλει μεγαλύτερη προσπάθεια για την διαφοροποίησή του και εμπλέκεται συχνότερα σε τριγωνοποιήσεις. Επιπλέον, συχνά αισθάνεται πως είναι ξεχωριστό και πως φέρνει σημαντική ευθύνη για τη διατήρηση της οικογενειακής ευτυχίας. Η συμπεριφορά του πρωτότοκου παιδιού διαμορφώνεται ανάλογα με το

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

ποια ήταν η στάση των πρωτότοκων στις οικογένειες καταγωγής των δύο συζύγων. Αυτή την παράδοση της οικογένειας, δηλαδή να αντιγράφει το παιδί πιστά τις αρχές της οικογένειας και τις συμπεριφορές των γονιών του, ακολουθεί συνήθως το πρωτότοκο παιδί καθώς ακολουθεί και υπερασπίζεται τη γονική φωνιά.

Έχει παρατηρηθεί σε διάφορες έρευνες ότι τα πρωτότοκα παιδιά υιοθετούν συχνότερα το ρόλο του προστάτη και το ρόλο του αρχηγού. Ένα παιδί που υπήρξε το πρώτο στη σειρά έχει την ευκαιρία να γνωρίσει και ν' αναπτύξει την γονεϊκή, προστατευτική του πλευρά, αυτή που φέρει ευθύνη και νοιάζεται για τους άλλους. Αυτό είναι καταρχήν ένα πολύτιμο απόκτημα, πολύ σημαντικό όχι μόνο για τις αδελφικές αλλά και για όλες τις σχέσεις που θ' ακολουθήσουν. Το να έχει κανείς μια ανεπτυγμένη μητρική ή πατρική πλευρά δίνει στους άλλους αίσθημα ασφάλειας και την βεβαιότητα ότι έχουν κάπου να βασιστούν. Η «κακή κληρονομιά» του ρόλου αυτού έγκειται στην υπερβολική ωριμότητα κι αίσθηση ευθύνης που μπορεί να στερήσει ένα παιδί κι αργότερα τον ίδιο ενήλικα από τον αυθορμητισμό, την ανεμελιά αλλά και την ικανότητα να φροντίζει –εκτός από τους άλλους– και τον εαυτό του.

Επίσης, συχνά μπορεί να συμπεριφέρονται με αισθήματα ζήλιας απέναντι στα αδέρφια τους, μολονότι αν συζητούσαν μεταξύ τους θα αντιλαμβάνονταν ότι και τα αδέρφια τους τα ζηλεύουν. Από την άλλη, όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά των στοιχείων μπορεί να παρουσιάζονται σε ένα άλλο παιδί της οικογένειας και ο πρωτότοκος μπορεί να μην έχει αναλάβει τον κλασσικό του ρόλο. Ο Bowen εξήγησε το φαινόμενο αυτό κυρίως μμέσα από την ιστορία της οικογένειάς του. Συγκεκριμένα θεωρεί πως ανάλογα με τη φάση στην οποία βρίσκεται μια οικογένεια την προκειμένη στιγμή της γέννησης ενός παιδιού, επιλέγει και τον ρόλο που θα αναλάβει το παιδί. Το πρωτότοκο παιδί επίσης διακατέχεται και από μια αίσθηση μοναδικότητας, η οποία παύει να ισχύει κάποια στιγμή με την έλευση του δεύτερου παιδιού. Ο ρόλος αυτός ανταποκρίνεται στις ανάγκες του συναισθηματικού συστήματος της οικογένειας. Αν κατά τη γέννηση ενός παιδιού η οικογένεια βρίσκεται σε μια φάση έντονης αναστάτωσης που αυξάνει τη συγχώνευση, είναι πολύ πιθανό το παιδί αυτό να είναι περισσότερο εμπλεγμένο στο συναισθηματικό σύστημα της οικογένειας. Ο ρόλος «δίνεται» στο παιδί την περίοδο που το συναισθηματικό σύστημα το έχει ανάγκη, και υιοθετείται από αυτό ευκολότερα όσο βρίσκεται στην παιδική ηλικία. Μπορεί να έχει δρομολογηθεί πριν τη γέννησή του ή να του δοθεί αργότερα σε μια κρίση της ισορροπίας του συστήματος. Συνήθως, πάντως είναι το μεγαλύτερο παιδί αυτό που φέρει τα παραπάνω χαρακτηριστικά.

Το μεσαίο παιδί:

Ο ερχομός του δεύτερου έχει τα δικά του προνόμια. Επειδή είναι κάτι πιο γνώριμο, βιώνεται και πιο συνειδητά. Με το πρώτο η «εκπαίδευση» που πήραν οι γονείς συνήθως τους μαλακώνει και τους κάνει λιγότερο απαιτητικούς με τα επόμενα παιδιά (και με τον εαυτό τους σαν γονείς). Συνήθως βρίσκεται μέσα σε μια πιο ήπια κατάσταση, με γονείς πιο σίγουρους στο ρόλο τους και πιο ήρεμους κι επιπλέον με τη παρουσία ενός πρώτου παιδιού που αποτελεί γι' αυτά σημείο αναφοράς, σύμμαχο, αλλά κυρίως πρότυπο και ανταγωνιστή. Το δεύτερο παιδί, συνήθως, αποκτά τα χαρακτηριστικά εκείνα που δεν έχει ο πρώτος αδελφός προκειμένου να αποκτήσει τον έπαινο και αντιμετωπίζεται πάντα από τους γονείς του με

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

μμεγαλύτερη επιείκεια και σύνεση καθώς οι γονείς μεγαλώνοντας το πρώτο παιδί έχουν χαλαρώσει αρκετά. Το μεσαίο παιδί έχει μια ιδιαίτερη θέση στην σειρά των αδελφών κι αυτό γιατί δεν απολαμβάνει την προτίμηση που χαίρει ο πρώτος, αλλά ούτε και την προστασία και τη φροντίδα που τυγχάνει ο μικρότερος. Χρειάζεται να παλέψει για να αποκτήσει ένα ρόλο στην οικογένεια, εκτός κι αν είναι το μοναδικό αγόρι ή το μοναδικό κορίτσι από τα αδέλφια του το ποιο και φέρει ιδιαίτερο βάρος! Μπορεί να γλιτώσει από τις πιέσεις που ασκούνται προς τα μεγαλύτερα ή τα μικρότερα παιδιά, αλλά πρέπει να προσπαθήσει ιδιαίτερα για να το προσέξουν.

Αρκετά συχνά το παιδί αυτό έχει ένα μεγάλο κύκλο γνωριμιών και συνήθως δημιουργεί στενές προσωπικές σχέσεις. Πολλές φορές αισθάνεται κατωτερότητα συγκριτικά με τον μεγάλο αδελφό και για αυτό έχει μάθει διαρκώς να διεκδικεί τα σκήπτρα του πρωτότοκου. Αυτονόητο είναι ότι τα μεσαία παιδιά έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τα δευτερότοκα.

Αν εκθρονιστεί από ένα ακόμη παιδί, τότε το δεύτερο μπορεί να αποκτήσει αρκετή αυτονομία. Συνήθως όταν γεννιέται ένα τρίτο παιδί, τότε οι γονείς και το μεγαλύτερο παιδί μπορεί να στρέψουν την προσοχή και την αγάπη τους επάνω του κι έτσι το μεσαίο παιδί μπορεί να μείνει μετέωρο. Σε μια τέτοια θέση αναγκάζεται να στηριχτεί πολύ περισσότερο στον εαυτό του ή να ψάξει για συμμάχους εκτός οικογένειας: άλλους συγγενείς ή φίλους.

Το φύλο των παιδιών παίζει σ' αυτή την κατάσταση ιδιαίτερο ρόλο, γιατί αυξάνει ή μειώνει την ένταση του ανταγωνισμού και την ισχύ των συμμαχιών. Η γέννηση π.χ. ενός ακόμη κοριτσιού όταν το δεύτερο παιδί είναι κορίτσι είναι μια διπλή εκθρόνιση, και από τη θέση του μικρότερου, αλλά και απ' αυτή του μοναδικού κοριτσιού και μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο στη δημιουργία καλής σχέσης της μεσαίας με την μικρή αδερφή αλλά και στις κατοπινές σχέσεις με το φύλο της. Το χαρακτηριστικό του δεύτερου παιδιού, τουλάχιστον όπως αναφέρει ο μεγάλος ψυχαναλυτής Άλφρεντ Άντλερ που ασχολήθηκε εκτενώς με την σειρά των παιδιών στην οικογένεια σε σχέση με την δημιουργία νευρώσεων, είναι ότι βλέπει τη ζωή σαν μια πίστα ανταγωνισμού και προσπαθεί πάντα είτε με ανοιχτή αναμέτρηση σε επίπεδο ικανοτήτων είτε (αν το πρώτο παιδί είναι πολύ «δυνατό») με πονηριά, χειριστικότητα ή συναισθηματικό εκβιασμό να υπερκεράσει όποιον αισθάνεται «ανώτερο».

Χρειάζεται λοιπόν να παλέψει για να αποκτήσει ένα ρόλο στην οικογένεια. Ένα τέτοιο παιδί μπορεί να γλιτώσει από τις πιέσεις που ασκούνται προς τα μεγαλύτερα ή τα μικρότερα παιδιά, αλλά πρέπει να προσπαθήσει ιδιαίτερα για να το προσέξουν.

Το υστερότοκο παιδί:

Οι γονείς είναι συνήθως πιο χαλαροί κατά την ανατροφή του μικρότερου παιδιού, γιατί έχουν πια αποκτήσει μεγαλύτερη εμπειρία στο ρόλο τους, αλλά και γιατί διαθέτουν λιγότερο χρόνο να μοιράσουν στη φροντίδα όλων των παιδιών.

Το υστερότοκο παιδί, τείνει να δέχεται βοήθεια και να είναι περισσότερο εξαρτημένο. Αισθάνεται συνήθως περισσότερη ανεμελιά, το βαραίνουν λιγότερο οι οικογενειακές ευθύνες, μπορεί να είναι περισσότερο επαναστάτης, να αντιτίθεται στην εξουσία και

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

να αμφισβητεί το κατεστημένο. Είναι πολύ κοινωνικό και ανοιχτό σε νέες εμπειρίες και νέες γνωριμίες. Λέγεται, ότι το μικρό παιδί μοιάζει με το μοναχοπαίδι και το δευτερότοκο παιδί μοιάζει με το υστερότοκο αν οι γονείς του αποφασίσουν να μην κάνουν άλλα παιδιά.

Προσπαθεί να ξεπεράσει με διάφορα τεχνάσματα τα προηγούμενα αδέρφια του και, προκειμένου να το πετύχει αυτό, γίνεται εξαιρετικά εφευρετικό και επινοητικό. Συνήθως, έχει την τάση να εντρυφεί σε εκείνα τα ενδιαφέροντα και να καταπιάνεται με δραστηριότητες που κανένας άλλος δεν έχει ασχοληθεί έως τώρα. Εφευρίσκει άλλους τρόπους, διαφορετικούς, προκειμένου να ξεχωρίσει και να κερδίσει την προσοχή των άλλων γύρω του. Αποκτά, για παράδειγμα, ιδιαίτερες κοινωνικές δεξιότητες, ευφράδεια λόγου και έκφρασης συναισθήματος, χειριστικότητα στη συμπεριφορά του.

Το μοναχοπαίδι: Για το μοναχοπαίδι ισχύουν όσα αναφέρθηκαν για τα μεγαλύτερα παιδιά αλλά σε πιο έντονο βαθμό μιας και παραμένει για πάντα ο/ η «εκλεκτός/ ή» της καρδιάς των γονιών και δεν βιώνει ποτέ τη στιγμή της εκθρόνισης από τη γέννηση ενός δεύτερου παιδιού. Σε αυτή την περίπτωση, βέβαια, οι προσδοκίες των γονιών γιγαντώνονται, ιδιαίτερα αν η γέννηση του παιδιού ήταν ιδιαίτερα επιθυμητή, αλλά καθυστερούσε λόγω θεμάτων γονιμότητας, οδηγώντας συχνά το μοναδικό παιδί της οικογένειας στην τελειομανία και στην αίσθηση ότι ό,τι και αν κάνει δεν είναι ποτέ εντελώς «τέλειο». Είναι γεγονός ότι τα μοναχοπαίδια έχουν να αντιμετωπίσουν κάποια ιδιαίτερα σημαντικά ζητήματα, όπως το θέμα της μοναξιάς που βιώνουν από την απουσία άλλων παιδιών μέσα στην οικογένεια ή την ανάγκη κοινωνικοποίησης μέσα από άλλες σχέσεις και όχι μέσω της αλληλεπίδρασης με τα αδέρφια τους. Παράλληλα περνούν συχνά μεγάλο μέρος του χρόνου τους με ενήλικες, γεγονός που τα βοηθά να ωριμάσουν πιο γρήγορα, συχνά μάλιστα να αποκτήσουν και δεξιότητες, όπως γλωσσικές, αλλά και άλλες εμπειρίες, όπως επιμορφωτικές, πολιτισμικές, που δεν έχουν άλλα παιδιά μεγαλύτερων οικογενειών που δεν μπορούν να ακολουθούν τους γονείς τους σε ταξίδια, εκθέσεις κλπ. Είναι γεγονός, πάντως, ότι τα μοναχοπαίδια σχετίζονται με μεγαλύτερη άνεση με αρκετά μεγαλύτερους ή μικρότερους τους, έχοντας προσαρμοστεί σε μια τέτοιου είδους ηλικιακή διαβάθμιση στις κοινωνικές επαφές τους.

Συνήθως το παιδί αυτό, έχει υψηλά επίπεδα αυτοεκτίμησης, κινήτρων και ακαδημαϊκών επιδόσεων. Είναι ανεξάρτητο και κοινωνικά έχει την τάση να μην εμπλέκεται με ζήση στις διάφορες σχέσεις. Έχει τη τάση να είναι πιο ανεξάρτητο κοινωνικά, να συμπεριφέρεται σαν μεγαλύτερο από την ηλικία του και ίσως λόγω της προστατευτικότητας των γονιών του να είναι πιο αγχώδες. Αποτελώντας το κέντρο της προσοχής, τα μοναχοπαίδια συχνά μένουν προσκολλημένα στους γονείς τους για όλη τους τη ζωή.

Η σειρά γέννησης των παιδιών και η επιλογή του συντρόφου.

Εκτός από τα χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού με βάση την σειρά της γέννησης του, θεωρείται ότι η σειρά γέννησης των παιδιών παίζει κάποιο ρόλο και στην μετέπειτα επιλογή του συντρόφου.

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Τα αδέλφια μέσα στο σύστημα της οικογένειας αποτελούν ένα βασικό υποσύστημα. Ο Bowen δέχεται ότι η επιλογή συντρόφου και το είδος επικοινωνίας μεταξύ των συντρόφων επηρεάζεται από τη σειρά γέννησης που έχουν οι σύντροφοι στην πατρική τους οικογένεια, γιατί αυτή προκαθορίζει, συνήθως, και συγκεκριμένο ρόλο στην οικογένεια. Δηλαδή όσο περισσότερο η θέση των συντρόφων ανταποκρίνεται στη θέση τους στην οικογένεια, τόσο περισσότερες πιθανότητες για επιτυχία έχει μια συντροφική σχέση.

Έτσι λοιπόν οι σύζυγοι που κατέχουν την ίδια θέση στη σειρά γέννησης στην πατρική τους οικογένεια έχουν συνήθως μεγάλη μεταξύ τους εγγύτητα και μια αρκετά διαφοροποιημένη ταυτότητα.

Επιπλέον, λόγω των διαφορετικών ρόλων που αναπτύσσουν τα άτομα με βάση τη σειρά γέννησης τους, οι γάμοι μεταξύ συντρόφων με συμπληρωματικούς ρόλους είναι περισσότερο επιτυχημένοι.

Ο πρωτότοκος π.χ. είναι καλύτερα να παντρευτεί έναν δευτερότοκο, ο νεότερος έναν μεγαλύτερο, κ.ο.κ. Σε ένα ζευγάρι π.χ. όπου ο ένας από τους συντρόφους είναι το μεγαλύτερο παιδί στην οικογένεια, και ο άλλος το μικρότερο, ο μεγαλύτερος σε σειρά γέννησης σύντροφος, ανεξάρτητα αν είναι άντρας ή γυναίκα, συνήθως αναλαμβάνει τις ευθύνες, παίρνει τις αποφάσεις και φέρει σε πέρας διάφορα θέματα της οικογένειας. Ακόμη μπορούμε να πούμε ότι ένας γάμος ανάμεσα στην πρωτότοκη κόρη μίας οικογένειας και σε έναν άνδρα που είναι το τελευταίο παιδί στην δική του οικογένεια ή το αντίστροφο, έχει περισσότερες πιθανότητες να επιτύχει από ένα γάμο ανάμεσα σε δύο άτομα με την ίδια σειρά γέννησης και συνεπώς με τους ίδιους ρόλους διότι έχουν λιγότερες αφορμές για αντιπαλότητα. Και αυτό γιατί εάν οι δύο σύντροφοι είναι πρωτότοκα παιδιά στην πατρική τους οικογένεια, ενδέχεται να αναπτύξουν ανταγωνιστική σχέση μεταξύ τους για το ποιος θα αναλάβει το ρόλο του αρχηγού.

Ο Bowen θεώρησε επίσης, ότι η πιθανότητα για επιτυχία στο γάμο είναι μεγαλύτερη σε άτομα τα οποία μεγαλώνουν με αδέλφια διαφορετικού φύλου, σε σύγκριση με άτομα τα οποία μεγαλώνουν με αδέλφια μόνο του ίδιου φύλου.

Τέλος, η κάθε οικογένεια έχει τη δική της ιστορία, τις δικές της ανάγκες, αξίες και κανόνες που την κάνουν μοναδική και ξεχωριστή. Όπως μοναδικό και ξεχωριστό γίνεται το κάθε άτομο που ανήκει σε αυτήν, ανεξαρτήτως της σειράς γεννήσεως. Άρα, το κάθε παιδί μμέσα στο ίδιο σπίτι «βλέπει και βιώνει» μια πολύ διαφορετική όψη της πραγματικότητας. Αναντίρρητα, εκτός από την σειρά γέννησης του παιδιού υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που μπορούν να επιδράσουν στα χαρακτηριστικά προσωπικότητας αλλά και στην επιλογή συντρόφου και στη σχέση μεταξύ τους.

ΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΥΚΛΟΥ ΖΩΗΣ

Οι ηλικίες και οι ημερομηνίες σε ένα γενεόγραμμα μια σειρά οροσήμων, και ανάλογων μεταβατικών φάσεων ή σημαντικών στιγμών για την εξέλιξή της (πχ. οι αποχωρισμοί από την οικογένεια, ο γάμος, η γέννηση των παιδιών, η ανατροφή τους, το ξεκίνημα της καριέρας, η συνταξιοδότηση κλπ).

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Κατανόηση μεταβατικών φάσεων στον κύκλο ζωής στις οποίες η οικογένεια προσαρμόζεται. (Για παράδειγμα ένας θεραπευόμενος γεννήθηκε την ημέρα που πέθανε ο μητρικός παππούς και του έδωσαν το όνομά του. Ο ίδιος θεωρούσε ότι του έδωσαν κυρίως την ιδιότητα του πεθαμένου).

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΑΠΟ ΓΕΝΕΑ ΣΕ ΓΕΝΕΑ

- Πρότυπα λειτουργίας π.χ. αλκοολισμός πατέρα, αιμομιξία, αυτοκτονία κ.ά.
- Πρότυπα σχέσεων και επανάληψη από γενεά σε γενεά.
- Επαναλαμβανόμενα πρότυπα συμπεριφοράς. Π.χ. διαζύγιο.

Πρότυπα στενών, απομακρυσμένων ή συγκρουσιακών σχέσεων μπορούν επίσης να επαναληφθούν ανά γενεές. Παράδειγμα μιας τέτοιας επανάληψης θα ήταν μια οικογένεια στην οποία μητέρα και γιος σε κάθε γενιά έχουν μια ιδιαίτερη συμμαχία ενώ πατέρας και γιος έχουν μια αρνητική συγκρουσιακή σχέση. Στην οικογένεια της Έλινor Ρούζβελτ, το πρότυπο ήταν μνησικακία ανάμεσα σε μάνα και κόρη και στενοί δεσμοί ανάμεσα σε πατέρα και κόρη.

Οι οικογενειακές αλληλεπιδράσεις και σχέσεις τείνουν να είναι σε μεγάλο βαθμό αμοιβαίες, να ακολουθούν ορισμένο πρότυπο και να επαναλαμβάνονται! Μπορούμε να επισημάνουμε πολλαπλά μοτίβα επιτυχίας όσο και αποτυχίας σε μια οικογένεια. Η οικογένεια Άνταμς (που μετρά εκτός των άλλων τον 2ο και τον 6ο Πρόεδρο των ΗΠΑ!) αποκαλύπτει ένα πρότυπο επιτυχίας που κράτησε για τέσσερις γενιές. Οι Άνταμς όμως ήταν αυστηροί, επικριτικοί με τον εαυτό τους και συχνά μελαγχολικοί. Μόνο στην Πέμπτη γενιά δεν υπήρχαν ούτε μεγάλες επιτυχίες αλλά ούτε και μεγάλες αποτυχίες.

Παράλληλα, συχνά συμβαίνει ένα πρόβλημα που παρουσιάζεται σε μία οικογένεια, να έχει εμφανιστεί και σε προηγούμενες γενιές. Στην οικογένεια της Τζέιν Φόντα για παράδειγμα είναι φανερό πώς υπάρχει μια επαναλαμβανόμενη αυτοκτονική συμπεριφορά. Ο Πίτερ Φόντα αυτοπυροβολήθηκε στο στομάχι σε διάστημα μικρότερο του ενός χρόνου μετά από την αυτοκτονία της μητέρας του, και η Μπρίτζετ, κόρη της Μάργκαρετ Σάλιβαν, αυτοκτόνησε ένα χρόνο μετά την αυτοκτονία τη μητέρας της.

Ο Ευγένιος Ο'Νιλ γνώριζε καλά τη δύναμη που έχει το παρελθόν στην προαναγγελία του μέλλοντος. Σε πολλά από τα έργα του ξαναζωντάνεψε την οικογένεια από την οποία προερχόταν σε μια προσπάθεια να εξορκίσει την επιρροή της, γνωρίζοντας πως δεν το είχε καταφέρει λέγοντας: «Πώς μπορώ; Το παρελθόν είναι το παρόν, έτσι δεν είναι; Είναι και το μέλλον επίσης. Προσπαθούμε όλοι να το αποφύγουμε λέγοντας ψέματα, αλλά η ζωή δεν μας αφήνει». Ο ίδιος κατάφερε όμως να μετατρέψει σε τέχνη, το μακροχρόνιο οικογενειακό πρότυπο που οδηγούσε σε τραγωδίες

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Υπολογίζουμε τον αντίκτυπο των αλλαγών στην οικογένεια και πόσο ευάλωτη θα είναι σε μελλοντικές αλλαγές

- Συμπτώσεις γεγονότων
- Αντίκτυπο αλλαγών π.χ. Απώλεια
- Αντιδράσεις σε επετείους
- Κοινωνικά, οικονομικά, και πολιτικά γεγονότα.

Οι δυσκολίες στο γάμο

Ασυνήθιστοι οικογενειακοί σχηματισμοί

δεύτεροι και τρίτοι γάμοι ή στο γενεόγραμμα της Ελίζαμπεθ Μπλάκγουελ, της πρώτης αμερικανίδας που έγινε γιατρός βλέπουμε ότι: Η οικογένειά της αντιμετώπιζε αρνητικά τον γάμο και αποθάρρυνε δραστικά τις κόρες από το να παντρευτούν. Έτσι παρατηρούμε: α) την υπερίσχυση των επιτυχημένων γυναικών επαγγελματιών στην οικογένειά της, β) το γεγονός ότι καμία από τις πέντε κόρες της οικογένειας δεν παντρεύτηκε ποτέ.

Άλλοι παράγοντες: διαφορά ηλικίας ανάμεσα στα αδέλφια, χρονική στιγμή γέννησης κάθε παιδιού, χαρακτηριστικά που επηρεάζονται και από τις προσδοκίες των γονιών του, «προγραμματισμός» της οικογένειας για το κάθε παιδί, στάσεις και προκαταλήψεις των γονιών όσον αφορά τις διαφορές του φύλου, το όνομα που δίνουν στο κάθε παιδί και ο λόγος που το επιλέγουν και πολλά άλλα.

Προβλήματα αποχωρισμού

Στην οικογένεια π.χ. Μπροντέ όλα τα παιδιά της οικογένειας όταν επιχείρησαν να ζήσουν μόνα τους, αρρώστησαν και ξαναγύρισαν πίσω. Πέθαναν πριν φτάσουν σε ηλικία 40 ετών. Όταν ενηλικιώθηκαν οι τρεις αδελφές της οικογένειας εξελίχθηκαν σε επιτυχημένες συγγραφείς. Η Σαρλότ Μπροντέ ήταν η μοναδική που παντρεύτηκε, αν και σε ηλικία 38 χρόνων. Πέθανε όμως 9 μήνες αργότερα, λίγους μόνο μήνες μετά την εγκυμοσύνη της και ακριβώς μετά το θάνατο της νταντάς που την μεγάλωσε

Γεγονότα και οικογενειακή λειτουργία

Η εντόπιση κρίσιμων γεγονότων και αλλαγών στην οικογένεια επιτρέπει να κάνουμε συνδέσεις ανάμεσα σε φαινομενικές συμπτώσεις, να υπολογίσουμε τον αντίκτυπο τραυματικών αλλαγών και την ευπάθεια σε μελλοντικές εντάσεις και να προλάβουμε κακές αντιδράσεις σε σημαντικές επετείους.

Ισορροπία και ανισορροπία στην οικογένεια

Πώς άραγε μια οικογένεια προσαρμόζεται στις ανισορροπίες που δημιουργούν εντάσεις στο σύστημα; Ανάλογα με τον τρόπο λειτουργίας μιας οικογένειας, μπορούμε να καταλάβουμε την επιτυχία της ισορροπίας ή την εμφάνιση μιας δυσλειτουργίας και των συνεπειών της. Στην οικογένεια του Γκράχαμ Μπελ που εφηύρε το τηλέφωνο, υπήρχε σε πολλά μέλη πρόβλημα κώφωσης. Η λειτουργία όμως της οικογένειας ήταν τέτοια που κατάφερε να ισορροπήσει τις ελλείψεις και τα

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

προβλήματά της: Τόσο η μητέρα όσο και η σύζυγος του Μπελ ήταν σχεδόν τελείως κουφές, όμως τρεις γενιές αντρών στην οικογένεια ειδικεύονταν στην άρθρωση του λόγου και στην έκφραση. Όταν ο Αλεξάντερ ήταν έφηβος ο πατέρας του πρότεινε να κατασκευάσουν μια μηχανή που να μιλά.

Οι ρόλοι

Στις οικογένειες τα μέλη αναλαμβάνουν μια μεγάλη ποικιλία διαφορετικών ρόλων: αυτός που φροντίζει, αυτός που εξαρτάται, αυτός που κυρίως συντηρεί οικονομικά την οικογένεια, αυτός που την εκπροσωπεί, αυτός που παίζει το μαύρο πρόβατο, αυτός που παίζει το megάφωνο, ή αυτός που κατευνάζει τα πνεύματα κλπ. Αν κάποιος θελήσει να αποποιηθεί ανάλογους ρόλους, θα πρέπει να συμβουλευτεί το γενεόγραμμα του ώστε να αλλάξει το σενάριο που υιοθέτησε λόγω των οικογενειακών αναγκών.

Οι συμπτώσεις των γεγονότων

Οι πρώτοι «νευρικοί κλονισμοί» της Βιρτζίνια στα 13 και στα 22 της χρόνια συνέβησαν αντίστοιχα, λίγο μετά το θάνατο της μητέρας της και του πατέρα της αντίστοιχα. Ο θάνατος όμως του πατέρα της (που ήταν αναγνωρισμένος συγγραφέας) την απελευθέρωσε στο τέλος κατά κάποιον τρόπο ώστε να μπορέσει να δημοσιεύσει το πρώτο συγγραφικό της έργο.

Μεταβάσεις και τραυματικά γεγονότα

Τα κρίσιμα γεγονότα στη ζωή μιας οικογένειας συχνά επηρεάζουν ολόκληρο το οικογενειακό σύστημα και έχουν αντίκτυπο με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Ένα παράδειγμα είναι η οικογένεια Κένεντι: Το πιο συνταρακτικό στοιχείο είναι ο εξαιρετικά μεγάλος αριθμός πρόωγων θανάτων και τραγικών συμβάντων. Τέσσερα από τα εννέα παιδιά των Κένεντι, καθώς και η σύζυγος και η μνηστή δύο από αυτών, πέθαναν πριν φτάσουν στη μέση ηλικία. Ο Τζον είχε ήδη θεωρηθεί νεκρός τουλάχιστον τρεις φορές πριν, η Ρόζμαρι υποβλήθηκε σε λοβοτομή στα είκοσί της χρόνια, η Καθλίν και ο αρραβωνιαστικός της σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια μιας επικίνδυνης αεροπορικής πτήσης ακριβώς μετά από μια διακοπή σχέσεων με την μητέρα της και ο Τεντ έσπασε την πλάτη του σε ένα αεροπορικό δυστύχημα (επτά μήνες μετά τη δολοφονία του Τζον) και ήταν αναμειγμένος σε ένα αυτοκινητιστικό δυστύχημα στο οποίο πνίγηκε ένα άτομο (12 μήνες μετά τη δολοφονία του Ρόμπερτ). Στη συνέχεια, πάρα πολλά σοβαρά ατυχήματα επακολούθησαν. Οι μελέτες δείχνουν πώς τα έντονα γεγονότα στη ζωή ενός ατόμου αυξάνουν εκτός των άλλων τη ροπή του προς τα ατυχήματα.

Η επιρροή ενός διάσημου γονιού!

Ο Μάρτιν, ο γιος του Σίγκμουντ Φρόιντ είπε για την επιρροή που ασκεί ένας διάσημος γονιός στα παιδιά του: «Δεν είχα ποτέ μου τη φιλοδοξία να διακριθώ. Είμαι απόλυτα ευτυχής να απολαμβάνω τη ζέση που αντανάκλα η δόξα. Ο γιος μιας ιδιοφυΐας παραμένει ο γιος μιας ιδιοφυΐας. Οι πιθανότητες που έχει να κερδίσει την αναγνώριση των ανθρώπων για οτιδήποτε κάνει είναι ελάχιστες, αν μάλιστα

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

αποπειραθεί να κατακτήσει τη δόξα ανεξάρτητα από την πατρική επιρροή». Παρ' όλα αυτά αρκετοί το δοκίμασαν!

Αντιδράσεις σε επετείους

Ορισμένες από τις λεγόμενες συμπτώσεις αποκτούν νόημα όταν τις δούμε σαν αντιδράσεις σε επετείους. Ενδιαφέρον είναι το παράδειγμα του Τόμας Τζέφερσον (ο δεύτερος Πρόεδρος των ΗΠΑ) και του Τζον Άνταμς (ο τρίτος Πρόεδρος των ΗΠΑ) που πέθαναν την ημέρα της 50^{ης} επετείου από την υπογραφή της διακήρυξης της Ανεξαρτησίας, την 4^η Ιουλίου 1826!

Είναι να ψάξουμε στο γενεόγραμμα όχι μόνο για χρονικές συμπτώσεις αλλά και συμπτώσεις σε ημερομηνίες στην ηλικία και σε σημαντικές χρονικές στιγμές γεγονότων της οικογένειας.

ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΡΙΓΩΝΑ

Τα πρότυπα σχέσεων μέσα στην οικογένεια εμφανίζονται με διάφορους τύπους. Τα άτομα μπορεί να συνδέονται στενά, να κρατούν μεγάλη απόσταση ή να διατηρούν κάποια ενδιάμεση κατάσταση. Στο ένα άκρο είναι εκείνα τα μέλη που βρίσκονται σε μεγάλη απόσταση ή και σε σύγκρουση μεταξύ τους. Στο άλλο άκρο υπάρχει η συναισθηματική «συγχώνευση» ή «αμοιβαία προσκόλληση» των ατόμων. Οι διάφοροι τύποι συμπεριφοράς των μελών μιας οικογένειας είναι είτε συμπληρωματικοί είτε αμοιβαίοι. Έτσι κάποια έλλειψη (πχ. ένα ανεύθυνο άτομο) σε ένα τμήμα της οικογένειας μπορεί να συμπληρώνεται με πλεόνασμα (πχ. ένα υπέρ-υπεύθυνο άτομο). Κατά συνέπεια ο άλυτος συναισθηματικός δεσμός με την οικογένεια χρειάζεται να επιλυθεί.

Σε μια συγχωνευμένη οικογένεια όλα γίνονται μαζί. Τα μέλη μοιράζονται συναισθήματα, αντιλήψεις, μύθους.

Παραδείγματα

- Όλα τα μέλη εργάζονται στην οικογενειακή επιχείρηση.
- Η οικογένεια ζει στην ίδια τρίπατη πολυκατοικία (στο ισόγειο οι γονείς, στον πρώτο ο εργένης γιός, στον δεύτερο η κόρη με τη δική της οικογένεια).

Διακρίνουμε αν είμαστε συγχωνευμένοι, παρατηρώντας αν κάνουμε πού συχνά χρήση της λέξης "εμείς" (Παράδειγμα: Μια μητέρα ανακοινώνει: αύριο έχουμε διαγώνισμα)!

Η προσπάθεια για ισορροπία ανάμεσα στην αυτονομία και την συγχώνευση δημιουργεί αυξημένο άγχος που κατά τον Bowen αντιπροσωπεύει τη βάση κάθε συμπτωματολογίας και δυσλειτουργίας.

Τρίγωνα συζύγων με

- παιδιά
- πεθερικά
- εξωσυζυγική σχέση
- τηλεόραση ή Η/Υ

Δύο άτομα σε καταστάσεις έντασης τείνουν να συμπαρασύρουν μέσα στο σύστημα ένα τρίτο, σταθεροποιώντας το σύστημα με το σχηματισμό ενός συνασπισμού όπου τα δύο

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

συνάπτονται σε σχέση προς το τρίτο. Παρατηρείται λοιπόν η τάση να αποτελεί το τρίγωνο τη βασική μονάδα ενός συναισθηματικού συστήματος. Το γενεόγραμμα βοηθάει να ξεχωρίσει κανείς τα βασικά τρίγωνα σε μια οικογένεια, να δει την επανάληψη των τριγώνων από γενιά σε γενιά και να χαράξει μια άλλη στρατηγική για την αλλαγή τους.

Περιορισμοί που οδηγούν στην περιορισμένη χρήση των Γενεογραμμάτων.

Η αλήθεια που διαπραγματεύεται το Γενεόγραμμα είναι μία κατασκευή του θεραπευόμενου και του θεραπευτή στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή και πλαίσιο. Τα Γενεογράμματα τείνουν να είναι στατικά και οι πληροφορίες οι οποίες συγκεντρώνονται είναι πολλές και αυτό ορισμένες φορές μπορεί να δυσκολέψει το χειρισμό τους.

Είναι σημαντικό ο θεραπευτής να κινείται σε έναν ευρύτερο χώρο ψυχικά μέσα στα πλαίσια της δουλειάς του. Ο θεραπευόμενος είναι ένα ζωντανό σύστημα που πολλές φορές προκύπτει ανάγκη για επεξεργασία στο εδώ και τώρα. Η επικέντρωση στο γενεόγραμμα μόνο, μπορεί να γίνει περιοριστικό στη διακίνηση υλικού που αφορά τρέχοντα θέματα της ζωής του. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται χρειάζεται να τις εσωτερικεύσει ο θεραπευόμενος. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα σε πλαίσια που αφορούν τη χρονική διάρκεια, τη σχέση θεραπευτή και θεραπευόμενου, το κίνητρο του θεραπευόμενου και στην αξιοποίησή του στην πραγματική του ζωή.

Το Γενεόγραμμα στην Θεραπεία Οικογένειας

- Εισήχθη και αναπτύχθηκε από τον Bowen (1978) και τη συστημική θεώρησή του για την οικογένεια.
- Η βασική υπόθεση, στην οποία στηρίζεται ή λειτουργία του Γενεογράμματος, είναι ότι τα συμπτώματα αντανakλούν την προσπάθεια προσαρμογής ενός συστήματος στο συνολικό πλαίσιο, κατά την διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου (Bowen, 1978).
- Όλα τα άτομα και τα προβλήματά τους δεν βασίζονται στο κενό. Προέρχονται από ένα σύστημα που το πιο θεμελιακό είναι η οικογένεια
- Πρόκειται λοιπόν για ένα εργαλείο που δίνει τη δυνατότητα στο θεραπευτή ακόμα και αν δεν έχει δουλέψει αρκετά με το θεραπευόμενο του να πάρει αρκετά γρήγορα πάρα πολλές πληροφορίες για τον ίδιο αλλά και για την οικογένειά του και να σχηματίσει μια πρώτη εικόνα για τα πιθανά προβλήματά του.
- Επίσης είναι χρήσιμο για το θεραπευτή να συγκρατεί οργανωμένες πληροφορίες σχετικά με τα μέλη της οικογένειας, τα πλέγματα σχέσεων που επικρατούν, σημαντικά γεγονότα ζωής που εμφανίζονται με μια περιοδικότητα και τραυματικές εμπειρίες ζωής του θεραπευόμενου ή της οικογένειας που βρίσκεται σε θεραπεία.

Το γενεόγραμμα στην ιατρική

ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ: ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ

Το γενεόγραμμα χρησιμοποιείται και από γιατρούς με ένα συγκεκριμένο πρόγραμμα ηλεκτρονικού υπολογιστή, σχηματίζοντας μια πλήρη εικόνα για το ιατρικό ιστορικό όλου του γενεαλογικού δέντρου ενός ασθενούς. Μεταμορφώσεις του οικογενειακού συμπτώματος, σε συνδυασμό με βιολογική έρευνα μπορούν να εξηγήσουν τις μεταλλάξεις μιας ασθένειας και κυρίως να συνδυαστούν δεδομένα με σκοπό την αλλαγή (στην αγωγή, σε νέα φάρμακα, καλύτερη διατροφή, κλπ.) όχι μόνο στην θεραπεία αλλά και την πρόληψη. Αυτή τη στιγμή γίνονται δύο έρευνες σε συνεργασία με το Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Κοινότητας με βάση το γενεόγραμμα: 1) Στον Ευαγγελισμό με θέμα «Οικογένεια και περιβάλλον σε ενήλικους διαβητικούς τύπου Ι» από την Δήμητρα Σιούσουρα, Κλινική Ψυχολόγο και 2) με θέμα «Πληθυσμική Γενετική και οικογενειακό γενεαλογικό δένδρο» από την Δρ. Ευαγγελία Τσελέντη, γινατρό-αιματολόγο, Αναπληρώτρια Δ/ντρια, στο ΠΓΝ Νικαίας.

Βιβλιογραφία

- MCGOLDRICK MONICA, GERSON RANDY, ΤΟ ΓΕΝΕΟΓΡΑΜΜΑ, ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ, εκδόσεις Κέδρος.
- Βασιλική Παπαδιώτου, Τα όρια και η σημασία τους στη λειτουργία της οικογένειας και την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού Συστημική προσέγγιση. Ιωάννινα, 1993.
- Άλφρεντ Άντλερ: Το νόημα της ζωής, εκδόσεις Επίκουρος, Αθήνα 1974.
- Ζερβανός, Κ, Τα οικογενειακά συστήματα, Εισαγωγή στην θεωρία του Bowen. Αθήνα: Αίολος 2009.